

SVIJET U VIHORU NEIZVJESNOSTI

Pregledni naučni rad

Bakir ALISPAHIĆ

Sažetak

Inspiracija za rad i problem(i) koji se radom oslovljava(ju): Složeni ambijent sigurnosti zahtjeva posebnu pažnju. Stari teoretski pristupi su u svojoj operacionaliziranoj formi napravili i prave sve više problema. U zadnjem desetljeću pokušaji rješavanja sigurnosnih problema su proizveli nove nerješive komplekse globalnih sigurnosnih problema. Upravo u navedenom je inspiracija za rad.

Ciljevi rada (naučni i/ili društveni): Autor dokazuje da jeste došlo do promjena u sigurnosnoj paradigmi, ali pristup shvatanju sigurnosti je ostao nepromijenjen. Cilj rada je uspostaviti vezu između načina na koji se definira sigurnosni problem i stvarnog obima i sadržaja odnosnog fenomena.

Metodologija/Dizajn: Rad je svojevrsni teoretski scenarij, koji logičkim operacijama indukcije i dedukcije dovodi u kontekst kritičkih razmatranja prihvaćenih definicije sigurnosnih fenomena.

Ograničenja istraživanja/rada: Da bi se moglo govoriti o ograničenjima rada potrebno je izvršiti dodatna istraživanja u razmatranim oblastima testirajući hipoteze od kojih ovaj rad polazi.

Rezultati/Nalazi: U radu, oslanjajući se na istinitost i misaonu zaokruženost pojmova koji su korišteni, nedvosmisleno se dokazuje da sadašnja sigurnosna dinamika ima neosporive uzroke u prošlosti i događajima koji su u određenim vremenskim trenucima smatrani rješenjima određenih sigurnosnih problema.

Generalni zaključak: Glavni uzrok nesigurnosti je u prilagodba parcijalnih sigurnosnih angažiranja u rješavanju problema čije je određenje upitno.

Opravedanost istraživanja/rada: Složenost sigurnosnog ambijenta koji egzistira danas nije moguće shvatiti na pravi način dok god zanemarujemo, ili površno analiziramo trendove sigurnosti ali i cjelokupan politički ambijent dužeg vremenskog perioda.

Ključne riječi

sigurnost, realizam, terorizam, fašizam

Uvod

Početak 21. Stoljeća obilježen je događajima koji su odredili tok dešavanja na međunarodnoj sceni. Iako je uobičajeno, u nauci, takve događaje analizirati u statusu uzroka daljnjih dešavanja, vrlo je pogrešno napraviti epistemološki rez i zanemariti znakove koji su egzistirali duži vremenski period. Zato ćemo se ovdje fokusirati na analiziranje vrlo važnih događaja koji su doveli do pokretanja Rata protiv terorizma.

Složenost sigurnosnog ambijenta koji egzistira danas nije moguće shvatiti na pravi način dok god zanemarujemo, ili površno analiziramo trendove sigurnosti ali i cjelokupan politički ambijent dužeg vremenskog perioda. Tradicionalistički teoretičari su mogli sebi dopustiti luksuz zanemarivanja određenih fenomena držeći se krutog teoretskog okvira realizma i pozitivističkog metodološkog pogleda. Međutim, nagomilanost problema koje nije moguće razumjeti u okvirima realističkog shvaćanja otvorila je prostor i drugačijim promišljanjima i alternativnim objašnjenjima. Bez obzira što sigurnosnim studijama, još uvijek, dominiraju tradicionalisti nemoguće je zanemariti radove velikog broja ljudi koji su evidentno dali ogroman doprinos razumijevanju sigurnosne dileme na ispravan način.

Dan ranije

Bez obzira na predviđanja o „kraju historije“ u zadnjem desetljeću 20. stoljeća, odgovori na velika pitanja politike, ekonomije i života nisu pronađeni. Religija se, na primjer, vratila u velikom stilu na svjetsku scenu, nastavljajući balansiranje između svojih prozeletističkih sekta i borbe protiv sekularizma. Sigurno će se u budućnosti pojaviti još više ekonomskih ideologija koje će dovoditi u pitanje liberalno-kapitalistički model. Od svih predviđanja s kraja Hladnog rata, kao najlošija se pokazala pretpostavka da će ideološke borbe biti stvar prošlosti. Međutim, velika borba ideja nije završila kada je navodno završila Historija, samo je potrebno identificirati o kakvoj ideologiji i ideološkoj borbi se radi. Pa, tako, možemo pretpostaviti da je ideologija nerazumnosti i reakcija ono što cvjeta u ovom novom dobu, a ne sistem univerzalne emancipacije. Francis Wheen je simbolično datirao kraj 20. stoljeća 1979. godine, a ne u konvencionalnoj prekretnici 1989. ili 2001. godine. Prema Wheen-u, 1979. godina je obilježena dolaskom Margaret Thatcher na vlast i ponovno vraćanje viktorijanskih vrijednosti. U međuvremenu, Homeini u Iranu restaurira prethodni 1300-godišnji sistem (2012, str. VII-XIV). Ova vremenska odrednica je početak ere kultova, gurua, iracionalne panike, predmodernista, postmodernista, srednjovjekovnih teokrata i mistika novog doba, te moralne konfuzije (str. 1-39). Prostor novog doba ratova ideja je već bio dobro revitaliziran, čak i prije nego što je staro doba ideologija proglašeno završenim. Kao tipičan primjer nerazumnosti koja se pojavila možemo uzeti britanskog premijera Blaira, koji je tvrdio da je progresivni modernizator i promicatelj obrazovanja, a koji je branio kreacionizam u školama kao protutežu religijskom obrazovanju. Kritika se, također, može uputiti na račun intelektualaca koji su bili posvećeni prosvjetiteljskim vrijednostima, a u isto vrijeme neodlučni s ciljem izbjegavanja etiketiranja kao liberalni imperijalisti.

Vrijeme nerazumnosti je, također, jedan od trendova našeg vremena, sa nepredvidljivim posljedicama. Monstruoznosti su svuda oko nas: religijski fanatizam i utilitarizam, politički ekstremizam, genocidne tendencije, terorizam, brutalnost i mržnja. Specifične instance odnosnog od početka 90-tih godina prošlog stoljeća uključuju vidljivo ludilo i genocid na Balkanu, u Ruandi, talibanske srednjovjekovne modalitete, radikalizam islamskog svijeta, brutalni hinduski naci-

onalizam, politiziranje religijskih prava u SAD, antisemitizam i stavove uperene protiv Roma u Istočnoj Europi, oživljavanje populističkih desničarskih pokreta i državno orkestrirano negiranje holokausta u Iranu. U ovakvoj situaciji „sukob civilizacija“ mogao bi postati opasno proročanstvo koje samo sebe ispunjava, a ne samo kruta i osporiva znanstvena teorija.

Zanimljivo je kako religija još jednom zauzima centralno mjesto u politici. Primjera radi, sekularne politike u Europi su suočene sa sve više religijskim svjetskim poretom. Ključna dinamika koju vidimo ovdje je potencijalna sigurnosna dilema na relaciji razum-vjera, gdje je arapski stav da je Zapad prijetnja Islamu, a sa druge strane stav Zapada da je Islam prijetnja njegovim vrijednostima (Gott, 20. april 1996). Kao što je to slučaj sa svim vrstama sigurnosnih dilema, u ovom specifičnom potencijalnom konfliktu opasnost će se povećati direktno proporcionalno nedostatku senzibiliteta o sigurnosnoj dilemi – nedostatak empatije za strahove jednih od drugih i razumijevanja uloge koju stavovi i ponašanja jedne strane igraju u gomilanju tih stavova kod druge strane i obratno (Gott, 20. april 1996). Bez sumnje sukob civilizacija bi mogao biti ishod ovog stanja ako se dozvoli da nerazumnost pobijedi. Odnosni sukob najbolje je shvaćen u riječima Edward Said-a, i on ga ne smješta među civilizacije, nego ga naziva sukob neznanja (Said, 22. oktobar 2001) i vidi ga kao pogrešnu interpretaciju i sirovu reakciju na vjersko-religijsku sigurnosnu dilemu. Historija pokazuje da u situacijama gdje se religija počne uplitati u politiku za očekivati je probleme. Kada se religija nametne, kod ljudi postoji tendencija preuzimanja tradicionalnih uloga (ili im se one daju) u tradicionalnim i komfornim scenarijima, prije nego pristajanje uz nepredvidljivosti ishoda razumnog djelovanja.

Danas nije neuobičajeno čuti da ljudi govore: kao muslimanu ili kršćaninu to mi jeste ili nije dozvoljeno. Ovakve prakse otkrivaju prije sklonost ka konverzaciji po određenom scenariju, a ne dijalogu u racionalnoj diskusiji, podrazumijevaju da se sluša al ne čuje, da se govori tekst iz knjiga koje ne mogu biti ponovo napisane a da se pri tome ne uništi priča koja daje smisao odnosnim praksama. Važno je naglasiti da u ovakvim slučajevima ljudi smatraju da je njihova uloga u ovim tradicionalnim pričama apsolutna i da im svi aspekti života moraju biti usklađeni s njom.

Glas iz prošlosti

Da bi se sigurnost razumjela potrebno je analizirati specifičnu pojavu čiji eho dolazi iz perioda između dva svjetska rata. Radi se o ideji da je naše vrijeme predodređeno za fašizam. Fašizam je kontroverzan pojam, i oni koji prihvate argumente koji su do sada navođeni u ovom radu, vjerovatno će i ovdje imati razumijevanja. Ovu tvrdnju pokušat ću ukratko opravdati, ali prije toga želim iznijeti jednu ne tako tendencioznu tvrdnju i to da nije moguće garantirati donošenje mudrih odluka u situaciji kada splet prijetnji zaguši donosiocima odluka i društva (Janis, 1972, s. 19).

Moj argument za nastavak ovog teksta je da oživljavanje fašističkih vrijednosti može biti glavna posljedica sinergije pulsova sigurnosnih prijetnji novog vremena. Fašizam je potreban okidač, za veliki broj mogućnosti koje proizlaze iz stjecišta političkih, društvenih, ekonomskih tehnoloških i ekoloških izazova. Da sada je bilo bezbroj upozorenja o nadolazećim opasnostima po čovječanstvo i globalno i lokalno, ali oni najmoćniji i najbogatiji u svijetu ne žele radikalne promjene, u krajnjem slučaju ne znaju kako ih izvesti, dok mnogi misle da za tim još nema potrebe. Da li je pogrešno pretpostaviti da bi bilo bolje – mora prvo biti još gore i da ovdje postoji prostor za rast ekstremizma. Moguće je identificirati dijapazon specifičnih problema koji bi se mogli kombinirati u jednu jasnu situaciju povoljnu za ekstremizam. Dakle, ovdje su uključene moguće

posljedice ekološkog kaosa (masovne migracije i glad) i društveni stres (nastao iz pritiska života u multikulturalnim društvima i društvene beskrupuloznosti proistekle iz epohe uspostavljenih društvenih i religijskih vjerovanja) – a sve je ovo dodatno uvećano rastom globalne populacije. Kada ekološki kaos i društveni stres spontano konvergiraju u jednu tačku, mogle bi se rasplamsati strasti kod većine populacije, hranjene rastom anksioznosti od posljedica straha od bolesti i stranih običaja, straha da će se biti pometeno od ljudi koji su etnički i rasno drugačiji.

U ovakvoj situaciji tradicionalna populacija mogla bi izgubiti povjerenje u uspostavljene institucije, jer se osjeća bespomoćno i nesigurno u svoju budućnost. Ako bi ovakve okolnosti nastupile, neminovna posljedica jeste ekonomski kolaps, što jeste jak okidač za rast fašističkih vrijednosti, osobito što sve više ljudi strahuje za radna mjesta i sigurnost, dok se pojačava osjećaj da nemaju koristi od svakodnevne politike. U skiciranim uvjetima nije teško razumjeti da se zbunjeni i prestravljeni ljudi okreću karizmatičnim vođama. U krizama, obećanja davanja odgovora, sigurnosti i nade je primamljivo. Za očekivati je pojavu grupa i pojedinaca koji bi mogli iskoristiti ovu situaciju i manipulirati voljnim ljudima. Ne možemo zaboraviti da sve ovo brzo može skončati u ekstremizmu. Brzi uspon Hitlera 1932./1933. godine, odmah nakon očiglednog pada njegovog pokreta samo deceniju ranije, dobar je podsjetnik kako se situacija brzo može promijeniti, i kako nešto što se danas čini nemogućim već iduće godine bude moguće (Ress, 1997, str. 13-85). Upravo je u Europi 30-tih godina samozadovoljstvo dobrih i umjerenih građana nesvjesno doprinijelo porastu ekstremizma i to ponovo može biti slučaj, ali ne samo u Europi. Ekstremisti to znaju. Tako je 2005. godine Nick Griffin vođa jedne ekstremno desne partije u Velikoj Britaniji smatrao da je u to vrijeme prava prilika da se ponovo uspostavi bjelačka dominacija, prilika kakve nije bilo 200 godina (23. decembar 2006.).

Fašizam je predodređen da se revitalizira ako se ne reagira na vrijeme na predvidljive nesigurnosti u predstojećim desetljećima. Naravno, neće se pojaviti kolone novih Hitler-a i Mussolini-ja, jer je simbolika i naslijeđe presnažno za bilo kakvu ozbiljnu uporabu ovog termina. Upravo zbog totalne diskreditacije fašizma poslije 1945. godine, i činjenice da mnogi ljudi svakodnevno koriste ovaj termin u različite svrhe opisujući neku lošu osobinu, političke grupe su oprezne u identificiranju sa ovim terminom. Međutim, prije 1945. godine, fašizam je imao mnogo preciznije značenje, iako je njegova manifestacija u različitim državama poprimila lokalnu formu. Ako uzmemo da je fašizam općenito sinonim za desno orijentirani autoritarni ekstremizam, onda je moguće identificirati širok spektar pojava koje sadrže suštinu fašizma kao seta političkih ideja (Paxton, 2005, str. 221-249).

Fašizam može biti definiran u nekoliko generičkih pojmova: leadership (autoritet karizmatičnog vođe centralna osobina svih fašističkih pokreta); etatizam (moć države je vrhovna, jednaka joj je samo mistika nacije, pojedinci žive za državu, ali ne i obratno; fašisti su privučeni komunitarnoj, u pravilu, mitskoj prošlosti; gotovo da postoji religijska žudnja za jedinstvom naroda); politički modalitet (fašistički pokreti sebe vide kao revolucionarne, nastojeći da pomlade svoje društvo; fleksibilni su ideološki i u praksi; spolja su konzervativni u važnim segmentima – priznaju autoritet crkve i određenih klasa, ali su modernisti s aspekta tehnologije i imaju izražene totalitarne impulse u izražavanju svojih vrijednosti cijelom društvu; organizaciono fašisti su antidemokratski i autoritarni a u ponašanju netolerantni i usmjereni na akciju); društvene vrijednosti (fašističko društvo karakterizira patrijarhat, rasistički stavovi i politike; vrjednovanje lojalnosti, poretka i žrtvovanje; fascinacija zastavama, uniformama i drugim uramljenim identitetima; shvaćanje da nasilje ima ulogu iskupljenja); vanjska politika (na vanjskom planu fašisti

su agresivni, imperijalisti, militaristi i ekspanzionisti – ako je moguće; moć i sila su poruka, a često i sredstvo); ekonomska politika (fašistički pokreti imaju neke socijalističke akreditive, jer su antikapitalistički, barem retoričkim dok su u praksi duboko involvirani u velike poslove, spažanje država, industrijskih carstava i profesionalnih klasa); generalni pogled na svijet (fašizam je privučen mikro idejama, dok se protivi idejama koje promoviraju univerzalne ideje kao što su čovječanstvo i sl., razum se odbacuje zarad mišljenja krvlju i sl.).

Da li je svjetska politika predodređena za trijumf humanih stavova? Je li ovo prikaz lošeg sna ili loša analiza? Neki od čitalaca će pomisliti da se radi i o jednom i o drugom, jer žele uživati u stanju poricanja. Drugi će kritizirati i fokusirati se na uporabu termina „fašisti“ tvrdeći da je teško identificirati suvremene pokrete na tlocrtu klasičnog fašizma. Međutim, moj stav se odnosi na vjerojatnoću da će predvidive nesigurnosti u predstojećim desetljećima isprovocirati stavove povezane sa fašizmom i povećati šanse da se pojavi plodno tlo za njegovo oživljavanje u nekim društvima. Može postojati malo sumnje da je fašizam imanentan suvremenim politikama i ne možemo biti sigurni gdje će ova priča završiti.

Po shvaćanju Neal Ascherson-a desničarsko-populistički preokret u Europi na početku 21. stoljeća mogao bi biti „embrio bez oblika“ novog fašizma. Ove partije „ne moraju biti fašističke ili neofašističke, ali mogu biti pred-fašističke“. On je smatrao da ove nove partije nemaju jedinstvo tradicionalnih fašističkih partija, ali je skrenuo pažnju da fašizam ima duboke korijene u europskom konzervatizmu (Ascherson, 12. maj 2002).

Dodatno je Martin Jacques napravio mnogo mračniju analizu odnosnih trendova u Europi. On je skrenuo pažnju na ekstremno desne rasističke partije koje su došle u poziciju moći u Austriji, Danskoj i Italiji, u drugim državama kao što su Francuska, Holandija, Belgija, Švicarska i Norveška. Slične partije stižu politički utjecaj i u Velikoj Britaniji. Smatrao je da su novonastali uvjeti, gubljenje statusa politika i političara i sve manji odziv birača, pogodno tlo za razvoj i rast fašizma. Također, smatrao je da se ne radi o direktnom napadu fašizma, nego koroziji iznutra vladajućih politika. Vidio je rasističke elemente u uzdizanju populizma, sa fokusom na migracije, u pozadini se nalazi rat protiv terorizma za koji drži da ima konotaciju – zapad protiv muslimana – sa distinktivno rasnim koloritom. Europa je na klizavom terenu, dok je neskrivena, imperijalistička politika Sjedinjenih Američkih Država otvoreno govorila o novom osjećaju superiornosti bijele rase, dolijevajući ulje na vatru. Martin je, s pravom, strahovao da bi ekstremni desni stavovi mogli postati respektabilni (Jacques, 09. maj 2002.). Historija se nikada ne ponavlja u potpunosti, ali se ne može odbaciti mogućnost ponavljanja u većem obimu. Stephen Smith je to izrekao na slijedeći način: „Historija mutira, ponavlja se u drugačijim porukama. Nacionalizam koji se sad javlja u Europi je uljepšan mutant fašizma. Dolazi u odijelu i sa smiješkom. Budite na oprezu. Njegovo porijeklo je isto, i ko zna u kakvog monstruma može izrasti“ (Smith, 05. jun 2002).

Dok Europa privlači najviše pažnje (na kraju je bila i dom klasičnog fašizma), nije jedini izvor potencijalnih mutacija (Paxton, 2005, str. 172-209). Dvije mogućnosti zaslužuju posebnu pažnju. Prva, kakve su šanse da se fašizam razvije u SAD? Richard Rorty je izrazio svoje strahovanje i rekao da fašizam možda ima budućnost u SAD. Rorty je pisao krajem 90-tih godina prošlog stoljeća, argument je još bolji danas, ko uništavanju američkih radnika, o širenju svjetske ekonomije pod vodstvom vladajuće klase koja nema osjećaja pripadnosti zajednici sa radnicima u bilo kojoj državi i o podijeljenosti SAD u nasljedne društvene kaste. Po njegovom mišljenju u ovakvoj situaciji propadanja može doći do populističkih reakcija protiv vladinog neuspjeha da zaštiti radna mjesta i plaće, do uzdizanja pojedinaca, do gubljenja društvenih prava rasnih grupa i na

kraju do suzbijanja prava žena. Ako bi ovakva situacija nastupila, to bi podrazumijevalo katastrofu za državu, ali i za svijet (Rorty, 08. maj 1998.)

Drugo područje, izvan Europe, gdje je ideja fašizma diskutirana fokusira se na islamski svijet. Posebno kako se rat protiv terorizma produžava i proširuje, te rat protiv Iraka 2003. godine, došlo je do naglog porasta nasilja i terorizma. Optužbe za rasizam sve se više usmjeravaju ka ekstremističkim tendencijama unutar globalne islamske zajednice. Odnosne optužbe privukle su veliku svjetsku pažnju, jer su došle od strane predsjednika SAD (Durand, 05. novembar 2006). Prema Durand-u korištenje termina „islamski fašizam“ od strane predsjednika Bush-a i drugih američkih zvaničnika nakon augusta 2006. godine imalo je strateški značaj; podrazumijevajući da široki spektar pokreta u islamskom svijetu su nasljednici totalitarnih pokreta 20. stoljeća, s ciljem legitimiziranja politika puta, baziranih na grubim analogijama i politici straha. Durand je odbio ideju da grupe koje je Bush označio pripadaju pod jasnu definiciju fašizma, međutim, složio se da muslimanski fundamentalistički pokreti pokazuju određene tradicionalne osobine fašizma i identificirao ih kao: paravojnu dimenziju, osjećaj poniženosti i kult karizmatičnog vođe, dok drugi elementi definicije nedostaju (ekspanzionistički nacionalizam, korporacionizam, birokracija, kult tijela), a posebno partizanska država. Klasični europski fašizam bio je utkan u integralni nacionalizam, dok su islamski pokreti pojedinačni, međutim, sa važnom dimenzijom međunarodnosti. Stefan Durand je istakao da se ekstremizam u islamskom svijetu obraća određenom mentalnom sklopu ne radi se o masovnim pokretima fašizma i nacizma Europe između dva svjetska rata. Iako je „islamofašizam“ kao generički pojam nekorektan i netočan, prema Durandu, ne možemo isključiti fašistički utjecaj u islamskom kontekstu. Istakao je da su autoritarni režimi koji bi se mogli smatrati fašističkim većinom vjerni saveznici SAD u ratu protiv terorizma. Razni polu-fašistički režimi Uzbeki, Kazaha i Turkmena pošteđeni su u američkoj vanjskoj politici. Drugi režimi su se lako izvukli, posebno Saudijska Arabija i sve donedavno Libija. Fašizam se nije mogao koristiti za Irak za Sadam-ovog vremena, sve do napada na Kuvajt. Iako je Sadamov režim i prije bio ultranacionalistički, baziran na kultu vođe, nepostojanju razlike između javne i privatne sfere i ekspanzionistički. SAD su, također, podržavale Afganistansku gerilu 80-tih godina 20. stoljeća, praveći analogiju sa američkim ratom za neovisnost i osnivačima SAD, da bi ih dvadeset godina kasnije proglasili islamofašistima. Ne smijemo zaboraviti da su američka, britanska i izraelska obavještajna služba podupirale muslimansko bratstvo, tako da je diplomatska, ideološka i geopolitička slika mnogo kompleksnija nego se to čini u riječi islamofašizam koju Bijela kuća često koristi. One pokrete u muslimanskom svijetu koji su pribjegli terorizmu i koji pokazuju fašističke dimenzije, treba glasno kritizirati. Međutim, etiketirati odnosne pokrete kao islamofašističke služi samo stigmatizaciji cijelih populacija i uspostavljanju direktne veze između religije i ekstremističkih partija. Durand nije vjerovao da su američki zvaničnici zainteresirani za istinu, već samo za emotivni naboj pojma fašizam, čija je jedina svrha da pripremi javno mnijenje da prihvati preventivni rat, ipak fašistička prijetnja zahtjeva masivan odgovor (Hill, 2007, str. 259-283). Sa upotrebom riječi „islamofašizam“ mora se postupati sa velikom dozom opreza. Međutim, postoji jedna dimenzija radikalnog Islama, koja predstavlja najgoru noćnu moru, a to je antisemitizam, što je vidljivo kod sve više pojedinaca i grupa u islamskom svijetu.

Kakav god da je ostvaren napredak od vremena prosvjetiteljstva, ljudsko društvo je danas ponovo suočeno sa reakcijom nerazumnosti. Ovo je posebno zabrinjavajuće na početku 21. stoljeća, imajući na umu predvidljive opasnosti koje leže ispred nas. Cilj je upozoriti da se ne može odbaciti mogućnost velikih šokova, koji prijete samom postojanju trenutnog svjetskog poretka,

a kada umnožene nesigurnosti konvergiraju, uvijek će postojati mogućnost da se ljudi okrenu karizmatičnim vođama ili ekstremističkim partijama, pokretima i grupama. Interesi planetarne sigurnosti bi trebali biti stavljeni u stranu ako bi spoj negativnih simptoma koji će karakterizirati veliki slom, dao priliku izdizanja krajnje desnih autoritarnih vlada, koje bi zanemarile globalne interese, odbacile razum, a slavile ekstremističke stavove o kojima smo iznad govorili. Znakovi upozorenja su jasni. Naravno, treća dekada 21. stoljeća neće biti ista kao treća dekada 20. stoljeća, ali ako se ova upozorenja ozbiljno ne razmotre, mogla bi biti slična više nego to iko od nas pretpostavlja.

Zaključak

U trenutnoj svjetskoj politici nedostaje globalnog humanog potencijala. Bilo je za očekivati da će informacijska revolucija i globalizacija zblížiti čovječanstvo, da će se u kratkom vremenu moći riješiti niz problema. Međutim, došlo je do obrnutog trenda, nametanja vanjskopolitičkih interesa pojedinih subjekata međunarodnih odnosa, a ono što se kolokvijalno zove međunarodna zajednica više liči na društvo jednog lica. Iako analize pokazuju da bi se svjetska politika trebala bazirati na rješavanje zajedničkih problema mi smo svjedoci oživljavanja starih sukoba i političkih previranja otjelotvorenih u nizu sukoba koji plamte širom planete. Ključna područja su: sprječavanje da rat protiv terorizma bude destrukcija i izvor širenja opasnosti kao produkta zaoštavanja odnosa između islamskog svijeta i ostalih; izbjegavanje mogućnosti novog Hladnog rata kao produkta nastojanja da se naoruža svemir i dominira u raketnoj obrani; prevencija nastanka svijeta mnogih nuklearnih sila; upravljanje i poništavanje efekata globalnog zagrijavanja; promoviranje održivog razvoja kao pokretačkog principa politika svih država; kontroliranje rasta populacije globalno, a posebno na mjestima velikog pritiska; kreiranje pravila poštene i ravno-pravne trgovine; poduzimanje potrebnih koraka u istrebljenju siromaštva globalno, i to putem oslobađanja od duga i dobrog vladanja. U svrhu ostvarivanja ovako ambicioznih ciljeva prethodno je potrebno unaprijediti kapacitet i promijeniti kulturu međunarodnog društva, kako bi se izbjeglo destabilizaciju i neželjene efekte ranijih talasa globalizacije. Ovakav razvoj bio bi olakšan promoviranjem komponente demokracije – demokracije koja nije instrument lokalizama, već instrument transmisije kozmopolitskih vrijednosti. Reforma UN-a je jedna od očitih potreba, jer nesposobnost odnosne organizacije da ostvari progres, nakon godina diskusija, je indikator problema na koji se treba obratiti pažnja, ili je etiketa „međunarodna zajednica“ samo dimna zavjesa iza koje velike sile ostvaruju svoje ciljeve. Winston Churchill-u se pripisuje rečenica: „Ljudi će na kraju uraditi ispravnu stvar, ali ne prije dok nisu probali sve ostalo“. Ograničeni kapaciteti globalne vlade nude malo komfora kada kontempliramo o konotacijama nadolazeće krize. Imajući na umu Churchill-ove riječi, depresivno je prisjetiti se da su trebala dva svjetska rata da se države tradicionalnog europskog sustava država dogovore o višedimenzionalnim integracijama. Izazov za globalnu vladu je dokazati da Churchill nije bio u pravu i to odlučnim, brzim i dalekosežnim koracima konstruirati mreže globalnog upravljanja koje će donijeti organizacione i kulturne integracije, omogućavajući na taj način donošenje progresivnih odluka u kolektivnom interesu. U periodu koji dolazi, s aspekta političkog angažiranja, globalno civilno društvo mora nastaviti da vrši pritisak na najmoćnije države svijeta u odnosu na predstojeće aktivnosti, a ujedno ih i ohrabrivati da djeluju u zajedničkom interesu, prije negoli postane kasno.

Za nadati se da će Hantingtonova hipoteza o sukobu civilizacija biti zamjenjena drugom humanijom hipotezom susretu civilizacija.

LITERATURA

- Archibugi, D. (2003). *Debating Cosmopolitics*. London: Verso.
- Ascherson, N. (12. maj 2002). The Warning Shot. *The Guardian*. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/politics/2002/may/12/thefarright.worldview>.
- Dennett, D. C. (2003). *Freedom Evolves*. New York: Viking Press.
- Durand, S. (05. novembar 2006). The Lie that is "Islamofascism". *Le Monde diplomatique*. Dostupno na: <https://mondediplo.com/2006/11/05islamofascism>.
- Goldhagen, D. J. (1996). *Hitler's Willing Executioners. Ordinary Germans and the Holocaust*. London: Abacus.
- Gott, R. (20. april 1996). Reason Blinks in the Light of Faith. *The Guardian*.
- Heater, D. (1996). *World Citizenship and Government: Cosmopolitan Ideas in the History of Western Political Thought*. Basingstoke: Macmillan.
- Hill, C. (2007). Bringing War Home: Foreign Policy-Making in a Multicultural Society. *International Relations*, 21(3), 259-283.
- Jacques, M. (09. maj 2002). The New Barbarism. *The Guardian*. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/politics/2002/may/09/thefarright.uk2>.
- Janis, I. L. (1972). *Victims of Groupthink. A Psychological Study of Foreign Policy Decisions and Fiascos*. Boston: Houghton Mifflin.
- Orentlicher, D. F. (2001). Relativism and Religion. U Gutman, A. (Ur.). *Human Rights as Politics and Idolatry*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Paxton, R. O. (2005). *The Anatomy of Fascism*. London: Penguin.
- Rees, L. (1997). *The Nazis. A Warning from History*. London: BBC Books.
- Rich, A. (18. novembar 2006). Legislators of the World. *The Guardian*. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/books/2006/nov/18/featuresreviews.uardianreview15>.
- Rorty, R. (1994). Human Rights, Rationality, and Sentimentality. U Shute, S. i Hurley, S. (Ur.). *On Human Rights. The Oxford Amnesty Lectures 1993* (112-134). New York: Basic Books.
- Rorty, R. (8. maj 1998). The American Road to Freedom. *New Statesman*.
- Said, E. (1996). *The Meaning of Race: Race, History and Culture in Western Society*. London: Macmillan.
- Said, E. W. (22. oktobar 2001). The Clash of Ignorance. *The Nation*. Dostupno na: <https://www.thenation.com/article/clash-ignorance/>.
- Smith, S. (05. jun 2002). Copenhagen Flirts with Fascism. *The Guardian*. Dostupno na: <https://www.theguardian.com/politics/2002/jun/05/thefarright.uk>.
- Wheen, F. (2004). *How Mumbo-Jumbo Conquered The World. A Short History of Modern Delusions*. London: Fourth Estate.

THE WORLD IN A VORTEX OF UNCERTAINTY

Review Paper

Abstract

Reason(s) for writing and research problem(s): Complex security environment requires particular attention. Old and outdated theoretical approaches, in their operational form, have created additional problems. In the last decade, the attempts to solve security problems have only produced new, insolvable sets of the global security problems. That is precisely where the inspiration for this research paper lies.

Aims of the research paper (scientific and/or societal): The author proves that changes in the security realm have occurred, however, the approach to understanding of the security has remained the same. The aim of the paper is to establish a link between the ways in which security problem is defined and the actual volume and content of the related phenomenon.

Methodology/Design: The research paper is a theoretical scenario of a sort, which brings the adopted definitions of the security phenomenon into a context of critical analyses by the logical operations of induction and deduction.

Research/paper limitations: In order to determine the limitations of the research, it is necessary to carry out additional research within the aforementioned realms, testing the hypothesis of this research.

Results/Findings: Leaning upon the verity and cognitive rotundity of the terms used, the paper ascertains that the present security dynamics has undisputable causes in the past and the events that, at certain moments in time, were considered to be the solutions for certain security problems.

General conclusion: The main cause of insecurity can be traced to the adapting of partial security engagements in solving problems which are not properly determined.

Research/paper validity: Complexity of security environment that exists today cannot be understood in the right way as long as we neglect, or superficially analyse security trends, as well as the entire political environment over a long period of time.

Key words: Security, realism, terrorism, fascism

Podaci o autoru

Dr sc. Bakir Alispahić, docent na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu.

E-mail: balispahic@fkn.unsa.ba.

